

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹ ԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի : Տարեկան գինն է 1 1/2, վեց ամսուանը 3/4 մէծիւմիյէ, կանխիկ, և հաւոր 30 փարա (մէդալիք) : Խմբագրութեան և բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մը. Կրիւն, Կ. պոլիս, Ամերիկացի խան :

ՀԱՏՈՐ 32.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՆՈՅԵՄԲԵՐ 25. 1879

Թիւ 47

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նախատանայ համբերել : — Գամաղիկի խրատը : — Ամերիկայի Պորտ ընկերութեան տարեկան ժողովը : — Աստուծոյն գրատուն : — Ազգ : — Առաջնորդ խօսակցութեան Անգլիկէի լեզուի : — Կրակ : — Ձեռնադրութիւն Ի Կորին : — Անհատական ու Բողոքականը : — Չարիւղած հովիւը : — Քաղաքական լուրեր : — Եկեղեցական և առևտրական :

ՆՈՍՈՍՏԱՆՍ ՀԱՄԲԵՐԵԼ

ԲԱՐԵԿԱՄ, երբ յանդիմանուի կը նախատուի, ջանա համբերել քաղցրութեամբ և Բրիտանիական ոգով : Հարկաւ կը վերադարձուի, բայց զգուշացիր զայրանալէ և ո՞ր պահէլէ : Մի ըսեր նաեւ. « Փոյթ չէ ինձ թէ մարդիկ կը պարտաւեն զիս կամ կը դռնեն : » Աստուծոյ յայտնէ ցարդ, Աստուծոյ կը դատէ արդարութեամբ : Եթէ դուն բարի ընել կը ջանաս, լաւագոյն դատաստան կ'ընդունիս : Ունի՞ս վիշտ, Բրիտանոս ալ ունեցաւ : Յիշէ որ Բրիտանոս ի մահ մատնուեցաւ իրեւ յանցաւոր, մինչ անմեղ էր : Ո՛րչափ հեղ և ներսդ էր Յիսուս, Բեզի օրինակ ըլլայ նաեւ Սոկրատ որ մարդ էր իրիւ զբեղ : Երբ ի մահ դատապարտուեցաւ Սոկրատ զրպարտութեամբ, և անոր աշակերտներէն մին կը գահգատէր թէ առանց յանցանայ կը մեռնէր իւր վարդապետը, « Ի՞նչ », ըսաւ Սոկրատ. « Կ'ուզէիր որ յանցաւոր մեռնէր : » Ուրեմն երբ կը նախատուիս յանդիման, խորհէ որ լաւագոյն է առանց յանցանայ նախատուիլ քան յանցանայ համար ամբաստանուիլ :

ԳՍՄԱԳԻԵԼԻ ԽՐԱՏԸ

« Հիմա յեղէն : Աս մարդոցն զիս ինչեք : — Ինչո՞ւ պիտի զանս, ինչո՞ւ որ եթէ աս խորհուրդը իմ գործը մարդոցն է՝ պիտի գործէ : Կապալէ որ Աստուծոյն է ինչ ինչս որ ինչ : Եւ ինչ որ Աստուծոյն է ինչ մարդոցն ալ : » (Պործ. Ե. 38.39) :

Այս էր Գամաղիկի խրատն Հրէից ժողովին առաքելոց նկատմամբ որոնց պատուէր տուած էին Հրեայք չքարոզել զԲրիտանոս Երստաղեմի մէջ :

Գամաղիկէ Բրիտանիական հակառակ կեցողներուն մէկ մասին օրինակ է, և վերջիցեալ խրատը կը ցուցնէ թէ ինչպէս Բրիտանիական ամենէն օրինակ հակառակորդներն անգամ երբեմն կը վախճան թէ գուցէ այն բանը զոր իբրեւ սուտ կործանել կ'ուզեն՝ աստուածային ճշմարտութիւն ըլլայ : Գամաղիկէ ընդհանրապէս կը համարուի իրեւ արդարաւոր և և երկայնամիտ անձ, բայց հաւանական է թէ Գամաղիկէ ճիշդ

ասոր հակառակն էր : Տարածացին Սաւաղ անոր աշակերտն էր, անոր ոտքը կը թուած, և հաւանական է թէ Բրիտանիական գէմ վարդապետին մտաց զգացման մէկ կողմէն էր հաւածիչ աշակերտին այն սատարիկ ատեղութիւնն ընդգէմ Բրիտանիացի : Եթէ այսպէս էր, Գամաղիկէ էր արդարեւ օրինակ թշնամի Բրիտանիական : Բայց ինչպէս ուրիշ շատ թշնամիք Բրիտանիական, նոյնպէս Գամաղիկէ ունէր իր երկբայութեան և զիջման ժամերը, Բրիտանիական կրօնը շատ բաներ ունի որ զայն սուտ ենթադրելու հակառակ կու գան : Բրիտանոս յատկութիւնները և վարդապետութիւնը և Բրիտանոսի ճշմարիտ աշակերտներուն վարքը բաւական են կարկել ամենէն կատաղի հակառակորդաց բերանը :

Գամաղիկի վերջիցեալ խրատը լի է իմաստութեամբ, և կը ցուցնէ թէ ինչ պէտք է ընել մարդութիւն ենթադրուած բաներու նկատմամբ : Բանդի, նախ, մարդութիւնը զարգացնելու և մարդիկ անոր մէջ հատուակելու ըսն ճամբան է անոր գէմ գնել խիստ, բռնական և անխնայ եղանակաւ : Երկրորդ, մարդութիւնը, եթէ միակ թողուի, ինքնին կը խափանուի : Երբ մարդութեան գէմ հակառակութիւնը կը դադրի, շատ անգամ մարդոց ուշադրութիւնն ալ առայն կը դադրի : Բրիտանիական կրօնը այնպէս երկար տեսած է և յաջող ու ձախող պարագաներու մէջ այնչափ շատ գանուած է որ չի կրնար մարդկային ըլլալ : Ամէն անգամ ներգութեանց մատնուած է սուտ բարեկամներէ և յայտնի թշնամիներէ, և ատեղին կ'աղբի միեւնոյն ուժով և առաքելութեամբ : Շատ խաղաղութիւններ փոխուեցան, շատ ահաբեկութիւններ եղան և ինկան յորմէ հետէ Գամաղիկէ առաւ այն խրատ : Փիլիսոփայական գրութիւններ և կարծիքներ արեւոյն և մեռան, բայց այնչափ յեղափոխութեանց և ստատիկ ներդրութեանց մէջ Բրիտանիական կրօնը անփոփոխ մնալը կը ցուցնէ թէ այս կրօնը մարդկային չէ այլ աստուածային : Աւելի խիստ հաւածուածներ չեն կրնար դալ անոր վրայ քան որչափ եկան ասիէ առաջ, և որովհետեւ Բրիտանիական յաղթանց այնչափ փոփոխելու և հաւածուածներու, մեծ ապացոյց ունին թէ անիկա սահմանաւ է աղբիւր և ծածկելու երկիր :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊՈՐՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ամերիկայի Պորտ ընկերութեան 70 ներք տարեկան ժողովը սկսաւ Միացեալ Նահանգաց Սիրակուսա քաղաքը հոկ. 7ին, և տեւեց չորս օր : Սիրակուսա մեծ քաղաք է Նիւ Եորք Նահանգին մէջ : Ունի մի միայն ժողովրդական եկեղեցի, բայց միւս Աւետարանական եկեղեցիք քաղաքին յիշեալ եկեղեցոյն հետ միասին ժողովրդական եկեղեցիքն են ընդունեցան հիւրերը : Թող քաղաքին բնակիչները, իբր 1,500 օտարականք գործէն եկած էին ժողովին համար :

Ըստ տեղեկութեան դանձապետի ընկերութեան, ընկերութեան սովորական եկամուտը եղաւ անցեալ տարի 551,926 թաւր : Ծախք ընկերութեան անցեալ տարի եղաւ 518,586 թաւր : * Ուստի սովորական եկամուտն այնչափ քիչ էր որ չէր կրնար ընկերութեան իբր 166,460 թաւրի բացը գոցել : Բայց այս բացը գոցուեցաւ նուէրով Մը. Օգիսի որ Բոննէքըիլը Նահանգին Նիւ Լընտըն կոչուած քաղաքին ժողովրդական եկեղեցոյն օտարականք էր, և մեռաւ 1879 մարտի 10 ին ի հասակին 95 ամաց : Այս մարդուն նուէրը կամ հիւանդին առ ընկերութիւնն էր իբր մէկ միլիոն թաւր : Այս դուրսէն վճարուեցաւ ընկերութեան անցեալ տարւոյ պարտքը, և կը մնայ տակաւին իբր 750,000 թաւր : Ընկերութեան տնօրէն ժողովը շատ խորհեցաւ թէ ինչպէս պէտք է գործածել այս ստակը, և ընկերութեան այս ընդհանուր ժողովին մէջ հետեւեալ որոշումներն եղան :

Այս ստակն այսուհետեւ չգործածել ընկերութեան բացը գոցելու, այլ ընկերութիւնն, ինչպէս ցարդ, նայելու է որ եկեղեցեաց կողմէն հանգանակութեամբ լեցուի ընկերութեան հասարակ ծախքը : Հիւանդին մնացեալ ստակին մէկ երրորդը գաւառի դատարանական մեծ գործին համար որուն ձեռնարկած է ընկերութիւնը, մնացածը բնիկ պաշտօնեաներ կը թելու :

Հիւանդին ուրիշ մէկ երրորդը գործածուի ընդարձակելու քարոզութեան գործն ուր որ հարկաւոր է :

Ստակին մնացեալ մասը գործածուի նոր գործ բանուելու Կեդրոնական Ամերիկէ : Իրեւ մեծագույն կարեւոր համարուած է որ այս հիւանդին գործածուի մէկէն, և եկեղեցիք այս հիւանդին պատճառաւ փոխանակ նուագեցնելու իրենց նուէրները, պարտական համարին զիրենք ևս աւելի առատօրէն տալու քան յառաջ :

Կանանց օգնական ընկերութիւնները տուած են անցեալ տարի Պորտ ընկերութեան 81,255 թաւր :

Ընկերութեան արտաքին քարոզարկն տեղեկութեան նայելով, ընկերութեան գործին մէջ աշխատող արու և էգ բոլոր Ամերիկացոց թիւն է 594, որ քան անցեալ տարուան թիւն 25 աւելի է : Այս տարուան մէջ 14 միլիոնար մեռած կամ ընկերութեան գործէն ելած են, և 26 նոր միլիոնարք զրկուած են այլեւայլ տեղեր : Բնիկ աշխատողաց ամբողջ թիւն

* Մէկ թաւր իբր 22 դանկան է :

է 1,170 : Ասոնց 152 ն հովիւ են, 302 ը քարոզիչ, 516 ը վարժապետ, և 220 ն օգնական : Ընկերութեան հետ կապակցութիւն ունեցող եկեղեցեաց թիւն է 261, և եկեղեցոյ անդամաց թիւն 14,675 : Բոլոր տարւոյն մէջ 2,054 նոր անգամ աւելցած են եկեղեցիներուն : Թուրքիոյ Աւետարանական ժողովուրդը շատ աւելցաւ անցեալ տարի, և երկրին այժմու աղքատութեան և նեղութեան մէջ անգամ Աւետարանական եկեղեցեաց հանգանակութիւնն քարոզութեան և դպրոցաց համար աւելի եղաւ քան անցեալ տարիներ : Ընդ խնամով ընկերութեան կան 25 աստուածաբանական դպրոցք և նախապարտաստական դասեր 723 ուսանողք, որոց 120 ն աւելցաւ այս տարի : 54 դիւքսթիկ դպրոցք 1,202 աշակերտք, որոց 525 ն աւելցած է այս տարի, և 626 հասարակ դպրոցներ 24,042 աշակերտք, որոց 411 ն աւելցած է այս տարի : Կան նաեւ 768 չափահաս որ կ'ընդունին ստանձին կրթութիւն : Հրահանգեց ամբողջ թիւն է 26,757 :

Սկիզբէն հետէ Պորտ ընկերութիւնն ընդունած են ծախք բրած է 17,000,000 թաւր (իբր 5,740,000 Օմանեան վրա), կազմած է իբր 550 բնիկ եկեղեցի 85,000 հաղորդութեան անդամք, զրկած է 550 ձեռնադրեալ միսիոնար, և իբր 250 մուրի կին միսիոնար : Միսիոնարք 26 լեզուի համար չինած են զիր, հրատարակած են 46 լեզուա դատարարական եւ կրօնք վերաբերեալ իբր 2,500 դիրք կամ տետրակ, և ունեցած են ընդ հրահանգութեամբ աւելի քան 400,000 աշակերտ :

Ժողովին երկրորդ օրը Պատ. Տոգ. Ալտէն, ներքին քարտուղար Պորտ ընկերութեան, կարգաց գրուած մը որ էր ընկերութեան եկեղեցի պատմութեան վրայ համառօտ տեսութիւն, և օթը ժամանակ բաժնուած, որոց իւրաքանչիւրը կը պարունակէր տասնամեայ միջոց, և ցուցուց թէ ընկերութիւնն հիմա, այն երեւելի հիւանդին պատճառաւ, ունի մեծ պատեհութիւն բարիք ընելու : Բայց և այնպէս, ըսաւ Տոգ. Ալտէն, իբր 50 տարի առաջ, երբ ընկերութիւնը 40,000 թաւրի հիւանդին ընդունեցաւ, եկեղեցեաց նուէրներն իսկոյն սկսան նուազել, և ի վախճանի տեսնուեցաւ որ աւելի օգտակար եղած պիտի ըլլար ընկերութեան գանձուն, եթէ ամենեւին ընդունած չըլլար այն հիւանդին : Արդ, եթէ Պորտ ընկերութիւնն, որ Ամերիկայի մէջ 5,500 եկեղեցեաց կողմէն կը ջանայ Աւետարան քարոզել, ըստ արժանոյն ճանջայ իր մեծ պատեհութիւնն և արժանի հանգիստայ այն մեծ գործին որ յանձնուած է անոր եկեղեցոյ մեծ Գըլ-լաչն, անոր միսիոնարական պատմութեան ամենէն նշանաւոր ժամանակը պիտի սկսի իսկ եթէ, ընդհակառակն, եկեղեցիները, չեն ճանջար և յարգեր պատեհութիւնը և կը սկսին նուազեցնել իրենց տուրքը, վասն զի ուրիշ ձեռք մը աւելի մեծ պարգեւ տուաւ, կը կորսնցունեն Բրիտանոս հաւատարիմ ծառաներու համար պահուած

պատկեր : Այս թուղթին ընկերացումն ետքը բարեպաշտ եւ խոշոր անձինք տեսնաբանութիւններ ընկելով յորդարեցին եկեղեցիները ցուցնել զիրենք արժանի իրենց մեծ պատահութեանը եւ հանդիսաւոր կոչման :

Ընկերութեան արտաքին քարտուղարը Պատ. Տոգ. Գլարը անատեն կարգաց ուրիշ գրուած մը առաքելութեան գործին վրայ ի ձաքան : Մինչեւ 1854 ձաքանի կառավարութիւնը թիւլ էր տար օտարազգեաց մտնել ձաքան . բայց այն տարին Ամերիկայի նաւատորմին մը հրամանատարին ստիպմամբ հրաման տրուեցաւ օտարականաց բնակել երկրին քանի մը գլխաւոր քաղաքները : Պորտ ընկերութեան կողմէն զրկուած առաջին միախնարն հասաւ ձաքան 1869 : Անատեն ձաքանի կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը կ'ուրախանային որ սկստն ընտանեալ արեւմտեան քաղաքակրթութեան : Բայց ոչ թէ Բրիտանիոյ թիւլութեան կը փափաքէին, այլ այն նիւթական եւ ալյուրահային բարեաց զորս կը վայելէին Բրիտանիոյ ազգերէ : Կառավարութիւնը դժուարին խնդիրներ ունէր լուծելու , եւ լուծեց զանոնք ի զարմացումն աշխարհի : Դիտողութեան արժանի է որ հիմա եւ քանի մը տարի առաջ կառավարութեան ծառայութեան մէջ գտնուող քաղաքագիտաց ոմանք աշակերտած էին կանխաւ միախնարաց , ոմանք եւս իրենց ուսման ընթացքը կատարած էին Ամերիկայ : Առաջին Աւետարանական միախնարին ձաքանի մէջ հաստատուելն երեք տարի ետքը , Պոլտոյայական կառավարաց եւ Պապական Բրիտանիոյ դէմ հին հալածմունքը դադարեցան , Բրիտանիոյ թիւլութեան իրրեւ արգելեալ հրատարակող յայտարարութիւնը վերջան հրատարակական տեղերէ , կրօնական որեւիցէ մասնաւոր մարմնոյն հետ կառավարութեան կապակցութիւնը նոյնպէս դադարեցաւ , եւ ամէն տեսակ կրօնական կարծեաց թոյլտուութիւն շնորհուեցաւ լուծելայն , թէպէտ իրրեւ օրէնք երկրին ի պաշտօնէ չհրատարակուեցաւ :

Առաջին Աւետարանական եկեղեցին կազմուեցաւ 11 անդամք 1872 ին Եոգուհամ քաղաքը : Այս եկեղեցին պտուղ էր աղօթից զոր այլեւայլ ընկերութեանց միախնարք մատուցին այն տարուան յունուարի միաբանական աղօթից եօթնեկին : Այն ժամանակէն սկսաւ Աւետարանական գործն յառաջանալ արագ : Միախնարական ընկերութիւնք իրարու ետեւ մարդ զրկեցին ձաքան , եւ հիմա տասն Ամերիկացի եւ վեց Անգլիկան ընկերութիւնք ունին հոն աւելի քան 60 ձեռնադրեալ միախնար հանդերձ կանամք , իր 40 ամուրի տիկնայք , 40 բժիշկ եւ ուրիշ աշխարհական օգնականներ , ընդ ամէն աւելի քան 160 օտարազգի արք եւ կանայք , որ բոլորովին տուած են զիրենք Աւետարանը տարածելու այն երկրին մէջ :

Պորտ ընկերութեան միախնարաց մէկուն ձեռքով Աստուածաշունչը թարգմանուեցաւ ձաքաներէն , Բիոդոյ Բրիտանիական ձեռնարան մը բացուեցաւ 100 ուսանողք ընդ տեսչութեամբ բնիկ ձաքանացւոյ մը որ Ամերիկա կրթուած է , Գոսէ քաղքին մէջ հաստատուեցաւ գիշերօթիկ դպրոց մը աղջկանց համար , կրօնական լրագիր մը կը հրատարակուի , եւ բնիկ Բրիտանիացի կազմած են ընկերութիւն մը իրենց հայրենակիցներուն մէջ Աւետարան տարածելու : Պորտ ընկերութեան միախնարաց թիւն ի ձաքան է 48 , որոց երկուքը բժիշկ են , եւ մեծ համբաւ ստացած են այն երկրին մէջ , եւ կառավարութեան հիւանդանոցներէն ոմանց տեսուչ են :

Առաջին բնիկ հովիւը ձեռնադրուեցաւ 1877 ի յունուարին Օսթրալի եկեղեցւոյն վրայ , եւ հիմա կան 14 եկեղեցիք որ կա-

պակցութիւն ունին Պորտ ընկերութեան հետ իր 500 անդամովք : Աւետարանական եկեղեցեաց ամբողջ թիւն չէ պակաս քան 50 , եւ աւելի քան 100 բնիկ քարազններ կան :

Տեսնելով այս բաները որոց նմանը տեսնուած չէ առաքելութեանց արդի պատմութեան մէջ , կրնանք գոչել , « Աստուած ինչէ՛ր ըրաւ » : Բայց պէտք է մեզի ուրախանալ դողալով , Յաղթութիւնը դեռ ստացուած չէ : Հետաքրքրութիւնը որ ի սկզբան բերաւ բազմութիւններ մտիկ ընելու Աւետարանին քարազնութիւնը , հիմա շատ տկարացած է , եւ Բրիտանիոյ թիւլութիւնը շատերուն անհաճոյ եղաւ , վասն զի ասոնք տեսան որ Բրիտանիոյ կոչուած շատ մարդիկ ունին քաղաքակրթութիւն բաց ոչ բարեպաշտութիւն : ձաքանիք կ'ընդունին թէ զիտութիւնը զօրութիւն է , եւ կ'ընեն թէ իրենք այս զօրութեան կարօտ են : Ուստի քանի մը տարի առաջ զրկեցին 500 ընտիր պատանիներ կրթութիւնը Ամերիկայի դպրոցաց եւ ձեռնարանաց մէջ , նոյնչափ պատանիներ եւս զրկեցին Եւրոպա՝ սորով հոն այն նիւթական զօրութիւնները որ կրնան կարողացնել զձաքանացիս միջեւ աշխարհիս յառաջագիւղ ազգաց հետ : Այս վախճանին համար ձաքանի կառավարութիւնն ազատ ըրաւ նաեւ ստորակրթութեան շատերու դասը , հաստատեց դաստիարակութեան համար տեսակ տեսակ դպրոցներ , այսինքն համալսարաններ , ձեռնարաններ , վարժարաններ , վարժապետանոցներ երկու սեւից համար , արուեստից դպրոցներ եւ հասարակ դպրոցներ երկրին բոլոր աղայց համար : Բացաւ երկրթութիւնը , հեռագրական գիծեր , նամակատուներ , եւ շինեց պատեւազմական շէնքեր , ընդունեց Բրիտանիոյ տոմարը , եւ հրատարակեց թէ ձաքանիք իրաւունք ունին Բրիտանիոյ կրթական պահել իրրեւ հանգստեան օր :

Ոչ ապաքէն Բրիտանիոյ եկեղեցեաց պարտքն է առաջնորդել այսպիսի ազգի մը ճշմարիտ յառաջագիւղութեան շտապի մէջ : Տաղանդոյ եւ կրթութեան կողմանէ նշանաւորագոյն Ամերիկացիք ոչ ապաքէն պարտին օգուտ քաղել այս մեծ պատահութեանէն :

Պատ. Տոգ. Սքոթ , Պրուքլինի մէկ մեծ եկեղեցւոյն հովիւը , ընտիր եւ ազդու ձառ մը խոսեցաւ , եւ յետոյ Պատ. Տոգ. Մինս կարգաց գրուած մը Ամերիկէի մէջ Բրիտանիական առաքելութեանց վրայ : Կատարեալ աշխարհագրական տեղեկութիւն մը տուաւ Ամերիկէի վրայ , եւ բոլոր միախնարական եւ ուրիշ ընկերութեանց վրայ որ մարդիկ զրկած են քարազն Աւետարանը եւ խուզարկութիւններ ընել այն երկրին մէջ : Լաւագոյն դատուեցաւ որ Պորտ ընկերութիւնը բաց յառաքելութեանէն զոր ունի Զուլուներուն մէջ , նոր առաքելութիւն մը հաստատէ Պիզէ կոչուած երկիրը որ հասարակածէն 12 աստիճան է դէպ ի հարաւ , իբր 250 մղոն ներս Արլանդեան ովկիանոսէն , եւ 400 - 500 մղոն դէպ ի հարաւ Գոնկոյ գետին բերնէն : Կ'ըսուի թէ այս երկիրը որ բարձր լեռնադաշտ է իբր 5.000 ասք ծովին երեսէն վեր , շատ առաջարար է , եւ կ'երթուի հոն մեծ գետով մը որ կը կոչուի Գոնկոյ : Այս երկրին մէջ կայ մեծ թագաւորութիւն մը ընդ իշխանութեամբ ցեղապետի մը որ կը նստի Գալիմուգէ կոչուած տեղը , որ այցելութիւն ըրաւ քանի մը տարի առաջ Գոմբուն անուն Անգլիկացի ձաքանագարհոյ մը : Գալիմուգէ Ամերիկէի քաղաքացի մեծագոյններէն մին է եւ ունի առեւտրական յարաբերութիւններ կեղրոնական Ամերիկէի կարեւոր վաճառաւոր քաղաքացի հետ : Մինչեւ ցարդ Բրիտանիական հաւատոյ ճառագայիլը ծագած չէ այս հեթանոս ազգին մէջ , եւ հիմա նոր կ'առաջարկուի քննիչներ զրկել այն

երկիրը , եւ եթէ չահաւոր լուր մը տանուի , պիտի զրկուին հոն միախնարք : Ժողովին մէջ գտնուող անձինք մեծ աւազարկութեամբ մտիկ ըրին վերայիշեալ երեք գրուածները , եւ մասնաժողովը որոց յանձնուեցաւ այն գրուածոց քննութիւնը՝ միաձայն հաւանութեամբ հաճութիւն յայտնեցին այն գրուածներուն առաջարկութիւններուն :

Ուրբաթ օրուան ժողովին մէջ խօսուցներէն մին էր մեր պատուարժան բարեկամը , Մր. Սարգիս Մինասեան , որ խօսեցաւ ի վերջոյ 30,000 Աւետարանական Բրիտանիոյ Թուրքիոյ , եւ շնորհակալութիւն մատուց Պորտ ընկերութեան եւ միախնարաց անոնց ջանից համար : Մր. Մինասեան ըսաւ թէ Թուրքիոյ մէջ ամենահարկաւոր գործն է բարձրագոյն կրթութիւն , եւ յանձնարարեց ընկերութեան այս մասին աւելի առաւտածնաւ ըլլալ , եւ մեղադրեց Պորտ ընկերութիւնն իրաւեզ գոլէ՛ն օգնութիւն չընելուն համար :

Ժողովին օրերը նաեւ կանանց օգնական ընկերութեան անդամները , ժողովին ներկայ գտնուող միախնարք , աստուածաբանութեան ուսանողք եւ տղայք ուրպի ուրպի ժողովներ ըրին : Ժողովներուն ոգին եւ համաձայնութիւնն սքանչելի էր , եւ բոլոր առաջիկայց յայտնեցին թէ Պորտ ընկերութեան այս տարուան ընդհանուր ժողովը մինչեւ ցարդ գումարուած լաւագոյն ժողովաց մէկն էր :

ՍՍՏՏՏՈՒՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Դաւաթիոյ աշտարակին մօտ գտնուած այս գրատան մէջ կը ծախուին Անգլիկերէն գիրքեր եւ Հայերէն-Անգլիկերէն քերականութիւն եւ դպրոցի հարկաւոր բաներ :

Ա. Զ. Դ.

Յառաջիկայ նոյ. 16/28ին , ուրբաթ երեկոյ , ժամը երկուք ու կէսին , Ք. Ե. Միւսթեան լսարանին երրորդ շրջանին առաջին ճառախօսութիւնը պիտի ըլլայ յիսակաւոր ի սրահն ժողովարանի :

Ճառախօսն է Պատ. Տոգ. Րիկս : Նիւթն է . « Որն է ամենէն հին լեզուն » :

Մուտք 2 դահէկան :

Միւսթեան

Ատենադպիր Ատենապետ Ա. Է. ԶԳՆԱՌԵԱՆ Ք. Ս. Գ.

Ա. Ռ. Ս. Զ. Ն. ՈՐ Գ.

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԵՐԵՆ ԼԵՁՈՒԻ

ԱՅՈՒՍԱՍԻՐԵԱՆ Մ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՀԻՍԵԱՆՑ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

1879

Թէ որչափ կարեւոր է Անգլիկերէն լեզուն ուսումն , եւ այս կարեւորութիւնն որչափ աւելցած է վերջին տարիներս Հայոց համար աւելորդ է բացատրել : Այսօր շատ Հայ դպրոցներու մէջ Անգլիկերէն լեզուն կը դաստիարակուի , եւ շատեր որ դպրոցի աշակերտ չեն կը փափաքին Անգլիկերէն սորով : Ահա այս կարեւոր լեզուն ուսումը գիւրացիներու համար զգրուած է այս գիրքը , որ կը պարունակէ համառօտ քերականական կանոններ , զրուցատրութիւն , Անգլիկերէն յատուկ ոճեր , համառօտ նամակներ , համառօտ բառարան ի Հայերէն : Անգլիկերէն եւ Անգլիկերէն ի Հայերէն :

Գիրքը համառօտ ըլլալով , անտարակոյս Անգլիկերէն լեզուն հիմնական կանոններուն բոլորը չէր կրնար պարունակել , մասնաւոր որ քերականական կանոններն տասնեւմէկ էջի մէջ փայն բովանդակուած են : Այս առիթով նաեւ այն Առաջնորդը կրնայ ըստ բառականին օգտակար ըլլալ անոնց որ Անգլիկերէն լեզուն նոր սորով կը սկսին , մասնաւոր խօսակցութեան մասն որ բառական ընդարձակ է : Կը վաճառուի լոյրը Հայ գրաւաճառաց ըստ ի գին 8 դահէկանի :

ԿՐԱԿ

« Ո՞վ առաջ գործածեց կրակ , երբ եւ մեր » , կրնայ հարցունել տղայ մը անգամ , բայց իմաստուն մարդն անգամ չի կրնար պատասխանել :

Պարսք , Փիւնիկեցիք , Յոյնք եւ ուրիշ ազգեր կ'ըսեն թէ իրենց նախնիք առանց կրակի էին : Պիւնիկոս կ'ըսէ թէ Նեպոլտոնցիք շատ զարմացան երբ Նեպոլտոն անուն աստեղագէտը կրակ ցուցաւ անոնց : Մինչեւ մօտ ժամանակի Փիւնիկացեան , Գառնարեան եւ ուրիշ շատ կղզեաց բնակիչք դեռ կրակ տեսած չէին : Մարիանեան կղզեաց բնակիչք ի սկզբան կարծեցին թէ կրակն անատուն էր որ փայտ կ'ուտէր :

Հաւանական է թէ կրակն առաջին անգամ ծնաւ երկու կողմ փայտ իրարու շինել : Սանտուիշ կղզեաց բնակիչք կրակ վառելու համար ի սկզբան սովոր էին փայտի չոր կոճղ մը գետինը դնել , եւ թանձր գաւազան կամ ձող մը այն կոճղին վրայ քսել ետեւ յառաջ , մինչեւ որ կոճղին վրայ նախ խորովիւն մը կը դրայանար եւ վերջապէս կը բռնկէր կոճղը : Գուգ նաւագետը կ'ըսէ թէ Աւստրալիացիք կ'առնուն կակուղ փայտէ չոր դաւազան մը , որոյ մէկ ծայրը քիչ մը սուր է , եւ դնելով այն ծայրը կոճղի մը վրայ , դաւազանը կը շրջւի արագ արագ իրենց երկու ալիւն մէջ , եւ այսպէս շատ անգամ երկու բալէկ մէջ կրակ յառաջ կուգայ : Հարաւային Ամերիկայի ծայրը գտնուած Հրոյ երկրին բնակիչք երկաթ գործելով կայծքարի , կայծքր որ կ'ելլեն՝ կ'առնուն աբեթի (քաւ) վրայ : Ծծմբաւոր դեռ չհարուած մեր նախնիք այս կերպով կը վառէին կրակ : Աւելի հին ատեններ ջրով լեցուն ապակեղէն գունտեր կը դնէին արեւին առջեւ , այնպէս որ գունտերը արեւին ճառագայթները ժողովելով դուրս կու տային , եւ ճառագայթները փայտի կտորներու դաշէնով կը բռնկէին զանոնք : Իբր երկու հարկու տարի յառաջ գտնուեցաւ որ լուսաբերը (ֆաֆ) չփռելով կը բռնկէն ծծմբոյ մէջ թափախեալ փայտի չոր շիւղեր : 1856 ին Ֆիլիպս անուն Ամերիկացի մը հնարեց սոսնձի , լուսաբերի , կրոյ եւ ծծմբոյ խառնուրդ մը , որմէ կը շինուէին ծծմբաւոր (ֆաֆ) որ չփռմամբ կը բռնկուի կէին , եւ այս կերպ ծծմբաւոր ընդհանուր եղան : Հիմա Ամերիկա ծծմբաւոր եօթանասուն եւ հինգ գործատանց մէջ կ'աշխատին երկու հազար հինգ հարկու գործաւորք որոց մէկ երրորդը տղայք են : Ամերիկայի կառավարութիւնը կ'առնէ այս ծծմբաւորներուն հարկերն 10 փող (ֆաֆ) տուրք , որոյ տարեկան գումարը կ'ընէ աւելի քան 600,000 լիրա :

Ինչպէս մեզաց , նոյնպէս կրակի հետ չի խաղացուիր :

ՉԵՌԵՍՈՒՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԿՍՐԻՆ

Աւետարանին դործը Հայաստանի մէջ Պորտ ընկերութեան միջնցաւ ամենէն առաջ սկսաւ Կարին , ուր 1842 ին առաջին միախնարն ու անիկ ետեւ ուրիշներ եկած եւ աշխատած են :

Կարնոյ մէջ արդէն տարիներ առաջ եկեղեցի կազմուած էր եւ միախնարներ կը կառավարուէր : Երեք ու կէս տարի առաջ Կեսարացի Պար. Յակոբ Թաճեան հրաւիրուեցաւ քարազնական պաշտօնին : Պար. Յակոբ , որ իր ուսմանքն աւարտած էր Մարգարեան տաճարէն արանական դպրոցը , ընդունեց եկեղեցւոյ յիշեալ հրաւերն , եւ Կարին եկաւ , ուր մինչեւ ցարդ կ'աշխատէ :

Կարնոյ եկեղեցին յարմար դատեց զՊար. Յակոբ հովուական պաշտօնի կոչել , եւ անոր հաւանութիւնն առնելով հրաւիրեց հինգ բնիկ հովիւ նուիրակներով եւ խորքերդէն միախնար մը կարնոյ քաղքին առաջին հովիւը ձեռնադրելու :

Սեպ. 23 ին եկեղեցիէն առ Պար. Յա-
կոբ ուղղեալ հրապարակելու ու նորա պա-
տասխանը կարգադրեցաւ, եւ նոյն օրը
ժամն 8 ին ժողովարանին մէջ բաւական
բազմութեան մը ներկայութեան Պար.
Յակոբ իր Գրիգորեան փորձառու-
թիւնը խօսելէն ետքը քննութեամբ հաւա-
տոյ եւ ատուածաբանական վարդապե-
տութեանց մէջ: Արդարեւ Պար. Յակոբ
իրեն ուղղութեամբ բոլոր հարցմանց գոհա-
ցուցիչ պատասխաններ տուաւ, եւ պաշ-
տօնէից ժողովն որպէս որ առաջիկայ կի-
րակին (սեպտ. 28) ժամը 6 ին ձեռնա-
գրութիւնը կատարուի ժողովարանին նոր
ընդարձակեալ բակին մէջ:

Ձեռնագրութեան հանգիստն օրը ժողո-
վարանին բակը գեղեցիկ գրեթէ եւ նկա-
րիւք զարդարեալ էր եւ իբր 1,000 հոգի
խմբուած էին ի տես հանգիստին: Հանգի-
սականաց մէջ էին Անդրիոյ եւ Պարսից
հիւպատոսը, քանի մը Թուրք բարձր պաշ-
տօնակալք, համազայնի թաղական էֆէն-
տիք եւ շատ մը երեսելի վաճառականք:

Ձեռնագրութեան հանգիստը հետեւեալ
կարգադրութեամբ կատարուեցաւ:

Կարնոյ միտինար Պատ. Գոլ երգ մը
առաջարկեց, եւ Խորհրդի միտինար
Սր. Պրատեն Սուրբ գիրքէն քանի մը հատ-
ուած կարդաց:

Յետոյ կեղան հովիւ Պատ. Խաչատուր
Տամգաճեան աղօթք քարաւ, Ակնայ երէց
Պատ. Մ. Ինքնատիտեան քարոզ տուաւ
եւ ձեռնագրութեան աղօթքն քարաւ, Պատ.
Սիմէօն Դաւթեան, Բաղնի հովիւ, հա-
ւանութեան աջ տուաւ, Պատ. Աւետիս
Վարդանեան, Հաւատաւորիկ հովիւ, եւ
Պատ. Բարսիլի Կարնոյ միտինարը, խօ-
սեցան խորատ առ նոր հովիւն, Հիւ-
սէյրիկի հովիւ, Պատ. Աստուածատուր
Անդրէասեան, խօսեցաւ խորատ առ ժո-
ղովարան, եւ մերթ ընդ մերթ այլեւայլ
երգեր երգուեցան, հոսի ուրեմն առա-
քելական օրհնութիւն տուաւ Պատ. Յա-
կոբ Թաճեան, նորընծայ հովիւ:

Տայր Աստուած որ այս ձեռնագրու-
թիւնն օրհնութեանց միջոց ըլլար թէ քա-
ղաքին բնակչաց եւ թէ շրջակայից:

Կը հաւատամ եւ կը յաւատամ թէ ամէն ըն-
թերցող իրեն պարտք պիտի համարի եւ
պիտի փութայ գիմել առ Սուրբ հոգին,
խնամակալն եկեղեցւոյ, որպէս զի նա
սրտերու մէջ դործէ, եւ այն փոքրիկ
հօտը խնամէ եւ ուղղէ միշտ, նաեւ
աճեցնէ մեր Տէր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիս-
տոսի շնորհքով եւ գիտութեամբ:

Կեղի, հոկ. 5, 1879

Վ. Խ Տ.

ԱՆՀԱՍՏՆ ՈՒ ԲՈՂՈՒՄԱՍՆԸ

Մեծ զարմանք ունեցած եմ վաղուց
հետէ սա բանին վրայ, որ մինչ ան-
հաւատութիւնն Հայոց մէջ սարսափելի
ժանտախտի նման ճարակելով բազում
անմահ հոգիներ երկրորդ մահուան իշ-
խանութեանը կը մատնէ, եւ մինչ այժմեւ
երկրասարդք իբրեւ նոր լուսաւորութեան
կամ մեծ առաքելի տէր կը պարծին
անհաւատութեամբ ու իրենց ամբարշտ
գաղափարներն համարձակ կը հաղորդեն
միմեանց, ազգին կըրն ու իշխանք կը լսեն
ի խոր քուն, զի այսչափ զարթոնցիչ ձայնե-
ր աստի եւ անտի յունին նոցա կը հնչեն,
եւ բնու չեն կարողացած չարժել նոցա
ուղղութիւնն թէ ինչպէս կրնան առջեւ
առնուլ այն հոգիներ լսողը հրդեհին:
Ո՛րքան արթնուն եւ փրկ եւ ասոնք ամե-
նայն ճգամը աշխատելու որ չըլլայ թէ
մի ոք յաղագայնոց Աւետարանին յար-
կամ մի գուցէ իրեանց որդիներէն ոմանք
Բողբազկան գարոց գաղով Աւետարանի
կրթութեամբ լուսաւորուին: Ոսկայն կե-
նաց խօսքը արհամարհող ու երկնից Աս-
տուծոյն պատգամը ծաղր ընող ամբար-
տաւանից դէմ երբեք յուզմունք մը չու-

նին, զանոնք ոչ խրատող կայ, ոչ յան-
դիմանող: Անհաւատական գաղափարներ
տարածողներուն համար արձակ է ճամ-
բան եւ բաց է ստպարէզն յառաջ երթա-
լու: Ա՛հ, ո՛ր մնաց այն կրօնասէր Հայը,
ո՛ր մնացին վասն հաւատոյ արեամբ չափ
պատերազմող այն վեհ քաջագունք. ո՛ր
է այն նախանձաւոր եկեղեցին որ ոչ
միայն հեթանոսաց, այլ մինչեւ անգամ
մայր եկեղեցւոյն Հոգւոյ պահանջմանց
դէմ մաքառեցաւ իւր դաւանութիւնը մա-
քուր պահելու համար: Հայկական այն
նախանձաւոր եկեղեցին այժմ անհաւա-
տից խումբեր կը պահէ իր ծոցը. եւ
փոյթ չունի խորհելու անգամ թէ ինչ
պիտի ըլլայ իւր վախճանը: Եւ ոչ միայն
անփոյթ է փառասիր գաղափարներով
մոլորեցող ուղղութեան, այլ նաեւ կը
յարգէ զանոնք եւ մեծ վստահութեամբ
իւր պարզամիտ զաւակները կը յանձնէ
նոցա դատարարականութեան:

Դէպ եղեւ ինձ անգամ մը տեսնուիլ
գարոցի ուսուցչի մը հետ որ եկած էր
յանտաղէս Բողբազկանոց դպրոցը, հոն
զրկուած տղայքն առնելու: Սկսաւ դան-
գատիլ իւր ներքալ վիճակին վրայ ստակալի
յիշոցներ եւ հայհոյանք ժողովքելով բեր-
նէն, թէ ինչպէս անպիտան կըրն, որ
ողջոյն օրը ծուլութեամբ կ'անցունէ,
այնչափ հասոյթներ ունէր, իսկ ինք որ
բոլոր օրը դպրոցին ծանր աշխատութիւնը
կը կրէր, այնպէս խեղճ մնացած էր: Վար-
ժապեան այսպէս սկսաւ պարզապէս
ոչնչացունել կըրն ու կրօնք ըստած
բանը, ըսելով որ, եթէ երբեք աշխարհիս
վրայ զմարդիկ բարեկարգող եւ երջանկա-
ցունող դարման մը կայ այն ալ դպրոցն
է: «Զարաշար սխալած ես», պատասխան
տուի անոր. «երկրիս բնակիչներն բա-
րեկարգող եւ երջանկացնող միակ դարման
Աւետարանն է, ոչ թէ դպրոցը: Դիտենք
դպրոցին պիտանութիւնն ու օգտակարու-
թիւնը, եւ Աւետարանը ճանչցուց մեզի թէ
մեր որդիք կարօտ են ուսման եւ կըր-
թութեան: Բայց եթէ Յիսուսի կրօնքը
չըլլար, ո՛ր պիտի տեսնէիր դպրոցաց յա-
ռաճողութիւն: Ինչո՞ւ Սուրբ գիրքը
յարգող եւ տարածող ազգաց մէջ ծաղ-
կեալ են ուսմունք եւ գիտութիւնք, մինչ
Աստուածաշունչին հրահանգը չունեցող
երկրիներ դուրի են ուսումնական յառա-
ջադիմութիւններէ, ինչպէս նաեւ ուրիշ
օգնութիւններէ:»

Ուրիշ անգամ մ'ալ գիւղի մը սրճարա-
նը երբ հետս գտնուած ծախու գիրքե-
րուն համար ոմանք կը վիճէին, պատանի
մը իբր ութեւտան տարեկան մեծաւ
ամբարտաւանութեամբ Սուրբ գիրքերը
նախատելէն ետքը, Սաղմոս մը ձեռքն
առնելով բացաւ ու կարդաց Խ. 1, 2,
համարները. եւ սկսաւ խնդալ, «Դո՞ւսյ,
գո՞ւսյ» ըսելով, որպէս թէ մոլորութիւն
կամ ստուրթիւն մը գտած էր: Հարցուե-
ցաւ թէ ինչ էր գտածը: Պատասխանեց
յանգուզն ծաղրածութեամբ մը. «Աստ-
ուած վերէն վար իջեր է ու մարդը տըղ-
մալից փոսէն հաներ է եղեր. հա՛, հա՛, հա՛:»
Պատանւոյն այս խօսքին վրայ ապշած անոր
երեսը նայելով հարցուցի. «Ըսե՛լ կ'ուզես
թէ ձեր Սաղմոսին մէջ չկայ այդ խօսքը:»
Նա առանց պատասխանելու կրկին իւր
ծաղրը կը շարունակէր: Յայնժամ ցա-
ւալի աջք այդ ժպիւրհ երկատարողին
նայելով ըսի. «Տղաս, եթէ դու անհա-
ւատ ես, ես հաւատացեալ մի եմ եւ
իբրեւ ողջամիտ Գրիգորեանց կ'ընդունիմ
Սուրբ գիրքը թէ գրաբար ըլլայ եւ թէ
աշխարհաբար. իսկ դու քանի որ ան-
հաւատութեամբ կը ծաղրես, ալ ես խօսք
չունիմ քեզի հետ. քո՛ւ եկեղեցւոյ թող
քննէ քեզ որ անոր դաւանանքն ալ կը
մերժես:» Ահա այսպէս Հայ եկեղեցւոյ
որդիք իրենց մանկութենէն սկսած են
անհաւատութեան անդունդին մէջ գլորիլ

եւ անգիւտ կրօնաւոր երթալ. բայց նա-
յոլ վնասողն ո՛վ: Միայն այս կը նայուի
եւ կը վնասուի թէ ո՛վ կ'երթայ Աստու-
ծոյ խօսքը մոխի ընելու կամ ո՛վ իր զա-
ւակը Աւետարանական դպրոց կը դրի,
որպէս զի կանչեն, համարեն ու արդէն:
Ես տեսնելով իմ համարին ազգիս մէջ
այսչափ հոգեկործան աւերում, Մովսէսի
Խորենացւոյն հետ ձայնակից կ'ըլլամ եւ
կ'ըսեմ, «Ողբամ զքեզ Հայոց աշխարհ:»
Ա. Ե. Ա.

Թամըզ
ԶԱՐՆՈՒՍԾ ՀՈՎԻԻԸ

«Արեւել, ո՛վ սուրբ... Կ'ըսէ քեզ Երեւ-
նի մէջ, ու զիստէրը ցրտին, ու ի՞նչեւ-
պիսիներն ինչ քաջներ» (Չաք. ԺԳ. 7):

Յայտնի կը տեսնուի թէ ո՛վ էր այս հո-
վիւ: «Ան իւր ընկերն» էր եւ զայն իւր
հովիւն կը կոչէ: Աստուծոյ հովիւն էր նա,
քանզի նա որպէս եւ սահմանեց զայն
եկեղեցւոյն վրայ վերակացու ըլլալ, եւ
անոր հոգը տանիլ, եւ անոնց համար
պէտք եղածը կատարեց: Այս հովիւ
պարտքերը վճարեց իւր եկեղեցւոյն եր-
ջանկութեան եւ փրկութեանը համար, եւ
այնպէս նախագուշակուած էր իրեն հա-
մար թէ «Անիկա հովիւ պէս իր հօտը
պիտի հովուէ. գառնակները իր բազու-
կով պիտի ժողդէ, ու զանոնք իր գրկացը
մէջ պիտի կրէ, եւ ծիծ տուողները կա-
մաց պիտի քէ» (Ես. Խ. 11): Այս բանը
մեր Տէրը իրեն համար կը յիշէ. «Ես եմ
բարի հովիւ. բարի հովիւ իր կեանքը
ոչխարներուն համար կը դնէ:» Պօղոս
զայն «ոչխարներուն մեծ հովիւ» կը
կոչէ (Եբր. ԺԳ. 20), եւ Պետրոս «հո-
գիներուն հովիւն եւ Տեսուչ» կը կո-
չէ (Ա. Պետ. Բ. 25): Ահա անոր հա-
մար եղած վիպակներն են, ո՛հ, որպէս
մեր սրտերը եւ հոգիները ի՞նչ
պիտի կոչեն զայն, եւ զո՞վ պիտի սիրեն
կամ որոնք խնամք եւ հոգատարութեան
տակ պիտի բաղձան իրենց հօտը արածել:
Կէս օրուան ատեն ո՛ր պիտի հանգչեցու-
նես զու հօտը: «Հովիւն զարկ.» ո՛վ կը
լսէ այսպիսի ձայն մը ու իր սրտէն դառն
արկնաւից արցունքներ չի թափեր: «Հո-
վիւն զարկ.» իւր սիրելի պաշտպանը,
իւր հոգւոյն փրկութիւնը: «Հովիւն զարկ.»
որչափ աւելի բուն իսկ հովիւն արցունք
պիտի թափէ: Ինք վնասեցաւ անձ էր, եւ
կրնար ըսել թէ ո՛վ ինձի պէս վնասեցաւ
է: «Իրաւունքն անիկա մեր ցաւերը վեր-
ցուց, ու մեր վնասը իր վրան առաւ,
եւ մենք զանիկա վիրաւորուած, Աստուծ-
մէ զարնուած... սեպեցինք... Տէրը մեր
ամենուն անօրէնութիւնը անոր վրայ դրաւ:
Անիկա անիրաւութիւն կրեց ու չարաբ-
ուեցաւ:» Հերովդէս եւ Պոնտացի Պի-
ղատոս հեթանոսաց հետ մէկտեղ եւ իս-
րայիլի ժողովուրդը ժողոված, ըրին ինչ որ
կ'ուզէին ընել անոր, թէ եւ ինչ որ առա-
ջուց որոշուած էր իրեն համար որ ընեն:

Աստուած հաճեցաւ որ ան նախատուի,
անորդուի, հաղածուի, եւ վերջապէս իրեւ
մահապաշտ աւազակաց հետ խաչուի:
Բանք, բոլոր Իսրայէլ կամ Հրեայք տե-
սան եւ պարտէին խորհիլ թէ հովիւն զար-
նող Տէրը սուրն է: Բայց, ո՛հ, ո՛րչափ
մեծ սխալման մէջ ընկղմած էին, երբ կը
խորհէին թէ իրենց համար զարնուածը
Տէրը երեսն մերժուած է, թէ Աստուծ-
անոր ձայնը չի լսեր, եւ անոր Հայրը չէ,
քանզի կ'ըսէին. «Թէ որ ատիկա է Քրիստոս՝
Աստուծոյ ընտրեալը», թող Աստուած
անիկա փրկէ: «Աստուծոյ յաւատցեր է, հիմա
թող փրկէ ատիկա՝ եթէ կ'ուզէ ատիկա.
Ինչու որ ըսաւ թէ ես Որդի Աստուծոյ
եմ:» Անոնք կը խորհէին թէ յանցանաց
համար կը չարաբարեւ, եւ արդարեւ ան
չարաբարեւեալ, բայց ոչ իրեն համար,
հապա ուրիշներուն տեղը: Իրաւունքն «Ա-

նիկա մարդոցմէ անարդարեալ ու երեսն-
ձգուեցաւ, վնասեց տէր եւ ցաւաց անգ-
եակ եղաւ... մեր մեղքերուն համար
վիրաւորուեցաւ, եւ մեր անօրէնութիւննե-
րուն համար ծեծուեցաւ, մեր խաղաղու-
թեան պատիժը անոր վրայ եղաւ. եւ ա-
նոր վերքերով մենք բժշկուեցանք:» Ո՛հ
մեղաց չարութեան արդիւնքը, որուն
համար զոհ եղաւ, նեղութեամբ: Երանի
թէ զգային մեր սիրտերը անոր մե-
ծութիւնը, եւ ամէն մարդ խորհէր եւ
նուիրէր զինքն այն Յիսուսի սիրոյն որ
գիտութիւնէն դերագանց է: Այն սուրբը,
այն անմեղը, արդարեւ, անիրաւներուն
տեղ իւր անձը Աստուծոյ կամաւոր զոհ
մը եւ ընդունելի սրտաբաղ մատոյց: Ահա
Աւետարանին փառքը, ահա. Քրիստոսի
աշակերտին Պօղոսի պարծանքը: Հոս մի-
այն կը կայանայ մեղաւորին յոյսը եւ յա-
ւատենական միտարարութիւնը: Հաւա-
տացեալ յաղթութեան դրօշը ատով կը
կանգնի միտքնաւորապէս բոլոր թշնամ-
եաց աչաց տոջեւ, թէ Քրիստոս մահու
եւ կենդանի է յաւիտեան: Ի՞նչ ցաւակ
կէտ կամ ժամանակ, որ երբ փառաց
Տէրը խաչը հանելու կը տանէին, իւր սի-
րելի աշակերտները, միմեկ թողնուցին
զիս ու ամենքը ցրուելով փախան: Անոր
վերքերը աւելցնելու ինչ մեծ պատճառ էր
այս: Բայց, ո՛հ, ինք գիտէր թէ երբ
Հովիւն զարնուէր ոչխարները պիտի ցըր-
ուէին, վասն որոյ տարօրինակ կամ նոր
բան մը չէր զանոնք այնպէս տեսնել ի-
րեն համար, եւ թէ ինչն յառաջուց գիտ-
նալով ըսաւ իւր աշակերտաց. «Ահա ժամը
հասաւ» (Մատթ. Ի. 2. 45): «Ահա ժամա-
նակ պիտի գայ, ու եկած ալ է, որ ցիրու-
ցան պիտի ըլլաք ամէն մէկը իր տեղը,
ու զիս միմեկ պիտի թողուք. բայց ես
միմեկ չեմ, ինչու որ Հայրը իմ հետս է»
(Յովհ. Ժ. 2. 52): «Տեսաւ որ մարդ մը չկար՝
եւ զարմացաւ որ միջնորդ մը չէր գտնուեր.
ուստի իր բազուկը իրեն օգնեց, ու իր
արգարութիւնը իրեն ձեռնուց եղաւ»
(Ես. ԾԹ. 16): Ուրեմն անոր ժողովուրդը
չխորհի թէ մոռցուած կամ թէ մատնուած
է, քանզի այսպէս ըլլալով Քրիստոսի օրի-
նակին հետեւած կ'ըլլայ:

Սակայն այս մեր խորհրդածութեան
մէջ ուրիշ վիտաւոր գիտարարութեան ար-
ժանի կէտ մը կայ: «Իմ ձեռքս պզտիկ-
ներուն վրայ պիտի դարձունեմ:» Արդ,
որմնք էին այս պզտիկները: Այս խօսքը
յայտնի է թէ իւր աշակերտաց համար
էր. իւր աշակերտները նոյն ատեն ի-
րենց թուոյն նայելով շատ փոքրիկ էին
Հրիկի եւ հեթանոսաց բազմութեան
բազմատմամբ. իւր աշակերտը շատ պզտիկ
էին այն զօրութեանց եւ իշխանութեանց
առջեւ որոնք իրենց դէմ թշնամի էին:
Պիտի պաշտօնէին, բանտարկուէին, մահ-
ուան մատնուէին, չէին կրնար այն մեծ
զօրութեան դէմ դնել: Իրենք աղքատ
մարդիկ էին, հետեւապէս իշխանաց հա-
րստատարութեանց տակ պիտի ձեռնուէին:
Հրիկի եւ հեթանոսաց խնամաւորներ, ճրկ-
նորանք էին: Տգէտ էին ու խմտութիւն
չունէին անոնց յաղթելու: Ահա այսպէս
շատ պզտիկ էին անոնց հետ բազմատ-
մամբ, վասն որոյ երբ անոնց ձեռքովը
իւր թագաւորութիւնը պիտի հաստատուէր,
ի՞նչ ապահովութիւն կրնային ունենալ այն
բոլոր պարագայից տակ: Ահա անոնց ի-
րական զօրութիւնը, ուժը. «Իմ ձեռքս
պզտիկներուն վրայ պիտի դարձունեմ»:
Պիտի չթողուէ՞ր մահը անոնց վրայ չուտ
հասնի, գիտեմ զի նոքա տկարք են, հոյ
եւ փոշի: Երբ յարութիւն տաւ Յիսուս
անոնց երեսցաւ, ոչ թէ տաւար կերպով
այլ ըսելով. «Խաղաղութիւն ըլլայ ձեզի:
Զօրացուց զանոնք իւր Հոգւովը, անոնց
հաւատքն ու սէրը նորոգեց ու աւելցուց,
եւ անոնց վրայ փչեց ու ըսաւ. «Առէ՛ք
Հոգին սուրբը». նաեւ պատասխանեց անոնց
արածել իւր ոչխարները եւ գառնակները:
Ահա անիկա «Չախմախմ» եղէ՞ղը պի-
տի չփրկէ ու պաշտպանող պատրուի պիտի
չմարէ, իրաւունքը ձեռնարկութեան պի-
տի հասնի: Անիկա «պիտի չտակարանայ,
ու պիտի չթուլնայ մինչեւ որ իրաւունքը
երկրի վրայ հաստատուէ, եւ կըրնանք ու-
նոր օրէնքին պիտի ստանան», Ուրեմն,
զոյնցէք դուք ձեր Հովիւն, ո՛վ Սիանի
ժողովուրդը, որ անոր ձայնը կը սիրէք,
ու անոր առաջնորդութեամբ կենդանի
աղբիւրներէն ձեր պապակը պիտի լեցու-
նէք, եւ ձեր Հովիւն ձեզ խառնաւոր մար-
դաբաններուն վրայ պիտի արածէ:

ԱՆԳՐԱՆԻԿ Տ. ԳՈՐԴՈՒՆԵԱՆ
Կ. ՍՊՈՒՆ, հոկ. 5, 1879

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոյ. 13 ըստ Յուն. և Նոյ. 23 ըստ Լուս., 1879

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԵՄԱՆՈՒՅՈՒՄ

Պաշտոնական յայտարարութեամբ կը ծանուցուի թէ՛ Վեհ. Սուլթանը միշտ մեծ հոգ եւ խնամ ունեցած է բարեկարգութեանց գործադրութեան : Այս նպատակաւ արդէն պատրաստուած են հիմնական օրէնքներ եւ կարգադրութիւններ , բայց մեծամեծ աղէտներ արդեւ եղած էին անոնց գործադրութեանը :

Այսօր որ պատեհաբար պատճառած ծանր հոգերը մեծաւ մասամբ բարձուած են ի միջոյ , Վեհ. Սուլթանը հրաման քրտած է խորհիլ եւ ի գործ դնել այնպիսի միջոցներ որոց շնորհիւ ամէն կարգի հպատակը կարող ըլլան հաւատարմագրէս վայելել արդարութեան բարիքն եւ երկիրը կարենայ բարգաւաճիլ :

Ըստ այսմ հրամանի , պաշտօնեայք խորին ուշադրութեան առած են բարեկարգութեանց ծանրալիւս խնդիրն , զոր յարմար սեպած են երկու դասի բաժնել : Առաջին դասին մէջ է թուրքիոյ Եւրոպական գաւառաց վարչական կազմութեան վերաբերեալ կարգադրութեանց ծրագիրն , որ յիշեալ գաւառները պիտի զրկուի որպէս զի գործադրուելէ առաջ տեղական յանձնաժողովքը կողմէն քննուի : Այս դասուն մէջ է նաեւ թուրքիոյ Ասիական եւ ուրիշ գաւառաց վարչական գրութեան վերաբերեալ կազմութեան համար հարկաւոր բարեկարգութեանց անմիջական գործադրութիւնը :

Երկրորդ դասուն մէջ է պաշտօնարանաց եւ հասարակաց վարչութեան բոլոր ճիւղերուն վերակազմութիւնն , այնպէս որ գործերը փութով եւ արագութեամբ կարենան տեսնուիլ , վարչութեան այլեւայլ ճիւղերուն մէջ աշխատութիւնն ըստ արժանեացն բաշխուի իւրաքանչիւրին ձեռնհասութեան համեմատ , եւ վերջապէս կատարուին ամէն տեսակ բարեկարգութիւնք որ կարեւոր են երկրին զօրութիւնները կենդանացնելու :

Բարեկարգութեանց այս երկու դասուն վրայ պաշտօնէից հետապնդութեանց եւ աշխատութեանց արդիւնքը մատուցուած է Վեհ. Սուլթանին , եւ Նորին Վեհափառութեան հաւանութեան արժանացած է , եւ այս բարեկարգութեանց արդիւնքը պիտի տեսնուին քիչ ատենէն յայտնի գործերով :

Նաեւ կը ծանուցուի թէ՛ Եւրոպական թուրքիոյ վարչական կանոնադրին ծրագիրն այժմէն զրկուած է գաւառները , եւ պաշտօնէից իրաւասութեան եւ պատասխանատուութեան վերաբերեալ օրէնքը օրէնքաւոր անձերէ բաղկացեալ յանձնաժողովքի մը կողմէն քննուելէ եւ ընդունուելէ ետքը , նաեւ Վեհ. Սուլթանին հաւանութեան արժանացած ըլլալով քիչ ատենէն գործադրութեան պիտի սկսի :

Վերոյիշեալ պաշտօնական ծանուցումն , որոյ հեղինակը նոյն իսկ Վեհ. Սուլթանը կը թուի ըլլալ , անմիջապէս հեռագրով հաղորդուեցաւ Եւրոպայի այլեւայլ մայրաքաղաքաց :

Լսնտոն թայմը լրագրիրը նոյ. 19 թուականաւ հրատարակուած թերթին մէջ կը հաւանի վերոյիշեալ ծանուցումն , եւ կ'ըսէ թէ՛ թուրքիոյ կառավարութեան այն որոշումն զոր քրտած է զՊէյքէր փաշա Փոքր Ասիա զրկել իրեն քննիչ ընդհանուր բարեկարգութեանց , առաջին քայլ է գաւառաց մէջ բարեկարգութեանց գործադրութեան :

Բեդրուպուրիէն զարնուած հեռագիր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ՛ Բուսական լրագրիրը եւս յանձնարարութիւն կ'ընեն Բուսական կառավարութեան պաշտպանել արեւմտեան տէրութեանց աշխարհավարութիւնն ի նպատակ բարեկարգութեանց ի թուրքիոյ :

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆՑ ՆԿԱՏԱՄԱՐ Բ. ԳՐԱՆ

ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս նիւթին վրայ Լսնտոն թայմը լրագրիրն իւր նոյ. 15 թուականաւ թերթին մէջ հետեւեալ կը գրէ .

«Անօգուտ չէ մեր մտքին առջեւ բերել ճիշդ դիւքը յորում կը գտնուի Վեհ. Սուլթանը բարեկարգութեանց մասին անկէ առնուած խոստմանց նկատմամբ : Նախ , ըստ 25 երրորդ յօդուածի Պերլինի դաշնագրին կրեւորէ տրուած օրինաց նման օրէնքներ տեղական պիտոյից համաձայնեցուելով պիտի գործադրուին Եւրոպական թուրքիոյ այն մասերուն մէջ , որոնց համար մասնաւոր վարչական կազմակերպութիւն մը ցուցուած չէ դաշնագրին մէջ : Յանձնաժողովքներ պիտի սրտէն այն օրինաց մանրամասնութիւններն եւ այն յանձնաժողովքներէն առաջարկուած վարչական կազմութեան ծրագիրները Բ. Գրան պիտի մատուցուին , եւ Բ. Գրան այն ծրագիրները գործադրելու հրաման տալէ առաջ Արեւելեան Բուսական համար կազմուած Եւրոպական յանձնաժողովքը հետ պիտի խորհրդակցի : Բ. Գրան Ասիական բոլոր գաւառաց համար այսպիսի մասնաւոր պայմանի մտած չէ Եւրոպական բոլոր տէրութեանց հետ :

Բայց դաշնագրին ՅԱրորդ յօդուածով Բ. Գրան շատ սեղմիչ պարտաւորութիւն մը յանձն առած է Հայաստանի նկատմամբ : Բ. Գրան յիշեալ յօդուածով յանձն առած է , « Հայաստանի գաւառաց մէջ , ըստ պիտոյից իւրաքանչիւր տեղւոյ , անյապաղ բարեօրոշման եւ բարեկարգութիւններ ընել , եւ Հայերն ապահովեցնել Քիւրտերէն եւ Չիքէզներէն : » Նաեւ աւելցուած է թէ , Բ. Գրան ինչ կարգադրութիւններ որ կ'ընէ այս մասին , ժամանակ ժամանակ պիտի խնայէ տէրութեանց , եւ տէրութիւնք յիշեալ կարգադրութեանց գործադրութեանը պիտի հսկեն : Ուրեմն , բոլոր Եւրոպա Հայերն իւր պաշտպանութեան ներքեւ առած է , եւ այս մասին իւրաքանչիւր կառավարութիւն իրաւունք ունի ձայն բառելու : Պերլինի դաշնագրութեամբ Հայաստանի նկատմամբ Վեհ. Սուլթանին ստանձնած պարտաւորութիւններն ասոնք են :

Գարձեալ Բուսիոյ յարձակմանց դէմ Անգլիայէն պաշտպանութիւն գտնելու խոստման փոխարէն Վեհ. Սուլթանը մասնաւորապէս Անգլիոյ խոստացած է բարեկարգութիւն կատարել Ասիական բոլոր գաւառաց մէջ : Կը տեսնուի թէ այս երեք տարբեր խոստումներով Բ. Գրան յանձն առած է վարչական այլեւայլ բարեկարգութիւններ կատարել իր իշխանութեան ներքեւ գտնուած բոլոր գաւառաց մէջ : Եւրոպական թուրքիոյ եւ Հայաստանի մասին Բ. Գրան խոստումներով է առ բոլոր տէրութիւնս Եւրոպայի , եւ անոնք իրաւունք ունին այն խոստման կատարման ուղղակի կամ անուղղակի հսկելու : Փոքուն Ասիոյ մասին խոստում եղած է առ Անգլիոյ միայն : Հայաստան Փոքուն Ասիոյ մէջ մասն ըլլալով , Հայաստանի նկատմամբ եղած խոստումը կրկին է , եւ Անգլիոյ կրկնակի իրաւունք ստացած է այն խոստման գործադրութիւնը պահանջելու : Այս խոստումներէն աւելի յայտնի եւ որոշ խոստումներ չեն կրնար ընել , եւ սկսած է խոստովանիլ նաեւ թէ՛ այս խոստումները տկար եւ անանկ կառավարութեան մը վրայ կը բարձնեն ծանր եւ զժուարին գործ մը : Բայց միակ միջոցն որով կարելի է այսպիսի ծանր գործ մը կատարել է հաստատամտութեամբ սկսիլ եւ համբերութեամբ յարատեւել , սակայն հարկ է ըսել նաեւ թէ՛ այս մասին իրական սկզբնաւորութեան մը դեռ նշան չկայ : »

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գտնիլ մեծի կուտակալի փոխանարդ Արիֆ փաշա նոր կազմուած Բաղէի կուտակալութեան կուտակալ անուանեցաւ :

Խորհրդի կառավարիչ Ապալու Նաֆի էֆէնդի Մուսուլի կուտակալ անուանեցաւ :

—Անգլիացի Պէյքէր փաշա Փոքուն Ասիոյ մէջ բարեկարգութեանց քննիչ կարգաւեցաւ , եւ իր հետ ունենալով քանի մը զինուորական պաշտօնակալներ երէկ առկէ ճամբայ պիտի ելլի իսթանբուլ եւ անտի Բերիա երթալու : Պէյքէր փաշա ժամանակ մը Բերիա մնալէ ետքը Տիգրանակերտ պիտի երթայ , եւ հոն վարչական եւ դատական նոր բարեկարգութեանց արդիւնքը , կառավարութեան ընդհանուր ընթացքն եւ նորակազմ ոտակալութեան գործերը պիտի քննէ :

—Անցեալ շաբաթ քանի մը վաշտ Բալիֆ Գորբ իրենց տուները զրկուեցան :

—Սեբաստիոյ կուտակալը կը ծանուցանէ թէ՛ Մուսա փաշա , որ Չէրքէզ առաջակներ բռնելու համար Եւրոպիոյ եւ Ամասիոյ կողմերը զրկուած էր , տասն եւ ութ աւազակ բռնած է , եւ թէ հիմա ճամբաներն ապահով են :

—Առողջապահական ժողովը գրութիւն մը զրկելով երեւոյց պաշտօնէից ծանուցած է թէ՛ առանց կանխապէս հաստատուելու առողջապահական պաշտօնակալաց ամսականները , չկրնար իր բոլոր հասոյթը զրկել երեւոյց պաշտօնարանը :

—Կառավարութիւնը փոխանակ Մագրիքի վառօթարանին նոր վառօթարան մը կը շինէ Իսկիստարի եւ Նիկոմիդիոյ մէջտեղ Պոսթանի պաշտ կոչուած տեղը :

—Ձմիւռնիոյ գաւառին մէջ մօտերս այլեւայլ մարդատաղանթիւնք եւ աւազակութիւնք գործուած են : Կ'ըսուի նաեւ թէ՛ Համիտի կոչուած նորաշին Չիքէզ զրկել մը մէջ սատակի տարափոխիլ արտ մը ճարակած է , եւ զրկելն բնակչաց 100 ին 20ը մեռած են քանի մ'օրուան մէջ : Գիւլի մնացեալ բնակիչները փախած են Պուրնապաթ , որ Ձմիւռնիոյն քանի մը միւսն փախչի հեռու է :

—Դամասկոսի գաւառին մէջ Տիւրքիներու եւ Օսմանեան զօրաց մէջտեղ կռիւ մը եղած է , եւ կ'ըսուի թէ՛ Օսմանեան զօրքն 20, իսկ Տիւրքիներէն 500 մարդիկ կորսուած են :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ

Այլեւայլ փաշա Վեհ. Սուլթանին ներկայացած , եւ առաջին պաշտօնէին եւ ներքին գործոց պաշտօնէին հետ կրկին կրկին տեսակցած է : Կառավարութիւնը կ'ըսէ վատաշ ըլլալ որ այսուհետեւ Արեւելեան Բուսական ոչ Պուրիա բնակչաց կենաց եւ ընչից ապահովութեան աւելի հոգ պիտի տարուի , եւ թէ՛ զիւրութիւններ պիտի տրուին Մաճմատական գաղթականաց դատաւ Արեւելեան Բուսական իրենց տունները : —Արապ թուրքիոյ խնդրոյն լուծման համար կազմուած համադրային յանձնաժողովքն ի նպատակ Բուսական որոշում տուած է : —Բուսիոյ գետնան , Լապոնի իշխանն , անցեալ շաբաթ մայրաքաղաք մեկնեցաւ Բեդրուպուրի երթալու : Կ'ըսուի թէ՛ Լապոնի իշխանը պիտի յաջորդէ Լոնտոնի գետնան Շուվաթի կոմսին : —Նաեւ կոմս Չիքի տեղ Աստրիական ուրիշ գետնան մը պիտի զրկուի ի Կ. պոլլա , եւ Գերմանիոյ գետնան հրամանաւ ժամանակ մը բացակայ պիտի գտնուի մայրաքաղաքէն :

ԱՐՏԱԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոյ. 9/21 թուականաւ Լսնտոնէն զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՛ մեծ տէրութեանց մէջտեղ բանակցութիւններ կ'ըլլան բարեկարգութեանց նկատմամբ զոր քիչ ատենէն գործադրել պիտի սկսի Բ. Գրան :

—Վիենայի մէջ կէս պաշտօնական գրութեամբ մը կը հեռագրուի այն լուրը թէ՛ դաշնակցութիւն մը կազմուած է Սերուիոյ , Պուրիայի եւ Գարատաղի մէջտեղ :

—Այս տարի Իրանտաղի մէջ հունձքը գրեթէ բոլորովին անյաջող զնաց , եւ ազարակաց վարձակալը որ իրենց հոգերը կը վարձեն հարուստ կալուածատէրերէ

անկարող եղած են հատուցանել հողերուն վարձը : Այս պատճառաւ մեծ նեղութիւն եւ յուզում կայ Իրանտաղի մէջ , եւ շատ ժողովներ եղած են ընդդէմ Անգլիոյ կառավարութեան : Կառավարութեան արդէն ձեռնարկաւ քրտած է շատ մարդիկ , եւ զինուորական զօրութիւնն աւելցուցած է Իրանտաղի մէջ :

—Հնդկաստանի Անգլիական կառավարութեան հրամանաւ Անգլանիստանի նախարդ Լամր Եագուպ խան հարցաքննուի սկսած է :

—Անգլիական զօրք կը ժողովին Պիրմահի սահմանագիծի վրայ :

—Արիֆի մէջ Ջուլուներու երկրին մօտ նոր գետնարութիւն ծագած է Հսկանտաղի գաղթականաց եւ Անգլիացի պաշտօնակալաց մէջտեղ , որոց իշխանութիւնը չեն ուղեր ձանչնալ գաղթականք :

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունաստանի սահմանագիծի ուղղութեան համար կազմուած յանձնաժողովը գարձեալ նիստ քրտ. նոյ. 5/17 ին , եւ իւրաքանչիւր կառավարութեան պատուիրակներն թուրքիոյ մատուցին ի նպատակ այն սահմանագիծին զոր յառաջագոյն ուրոյն ուրոյն առաջարկած էին : Այս մասին դեռ որոշում մը գոյացած է :

—Մարաշի զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՛ Ջէյթունի խնդրը ըմբռնուած , եւ անգլիական վերահաստատուած է : Կ'ըսուի թէ՛ Ջէյթունի դէպքին մասնակից եղողներուն ընդհանուր ներդրութիւն հրատարակելու հրաման եղած է Վեհ. Սուլթանին :

—Ղալաթիոյ դրամատեարք եւ Բ. Գրան մէջ տեղ գոյացած նոր կարգադրութեան համեմատ , Բ. Գրան իր ընդհանուր պարտուց շահերուն համար տարեկան 1,530,000 սակի յատկացուցած է , եւ այս գումարին երաշխաւորութիւն ցուցուցած է այն եկամուտները զոր արդէն յիշած ենք : Կառավարութիւնն այս մասին իր որոշումն եւ կարգադրութիւնն այս անգամ պաշտօնապէս հրատարակած է : Ըստ այսմ կարգադրութեան , 1880 յուլիս 1/15 ին սկսեալ ամէն վեց ամիս անգամ մը արժէթից շահերը պիտի հատուցուին վերոյիշեալ գումարին ըստ համեմատական չափոյ : Այս կարգադրութիւնը տասը տարուան համար է , եւ եթէ այս միջոցին մէջ նոր կառուածներ աւելնան , կառավարութիւնը կը խոստանայ արժէթից շահերուն յատկացեալ վերոյիշեալ գումարն աւելցնել :

—Կարինին նոյ. 10/22 թուականաւ զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՛ Վառայ Անգլիական հիւպատոս տեղւոյն կուտակալին մասնաւոր ուշադրութիւնը հրաւիրած է Քրիստոնեայ գիւղացաց թշուառութեանը վրայ յիշեցնելով այլեւայլ խոստումներ զորս կուտակալն ըրած էր զիւղացաց օգնելու , բայց անհամաձայնութիւն ծագած է կուտակալին եւ հիւպատոսին մէջտեղ :

—Կ'ըսուի թէ՛ Դեհրանի Անգլիական գետնան առաջարկած է Պարսից կառավարութեան Անգլիոյ հետ ի միասին գրաւել Անգլանիստանի Հերաթ քաղաքը :

—Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՛ Մ. Վալուէֆ Կորտաղաթի իշխանին տեղ Բուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ պիտի անուանուի :

—Կ'ըսուի թէ՛ Շուվաթի կոմսը Պերլինի Բուսական գետնան պիտի կարգուի : —Թէքէ թուրքիները շատ կը նեղեն Կեդրոնական Ասիա գետնան Բուսական զօրքը :

—Գարատաղի կառավարութիւնը ծանուցած է Բ. Գրան որ եթէ կուտակալի գաւառը միջեւ նոյ. 15/27 Գարատաղի չյանձնուի , ինք պատասխանատու չըլլար այս յատկումն հետեւեալ :

ԵՒ ԵՒՄՏԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՏԱՐԵՐ

Նոյ. 12/24 , 1879			
Գոյացուած	11.30	Բուս. երկր. բաժինք	38
ԳՐԱՄԳ. Օտմ. Լիւրան 100 Էն			
Մեկնուել	406 1/2	Բուսիոյ քոչ	89 1/2
Քաղաքացի	970	Պարսիկ	87
Պիւնձ ստակ	370	Փրիմից	51
Մեղալիք	117 1/2	Անգլ. լիւր	109 1/2
Մասնէս	8		

Ամերիկայի միախտաբաց ընկերութեան կողմէն
Խմբագիր ճ. Բ. Կրին

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԼՍ

ՏԳՈՒԳՐԱԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ
Չագմագճըրաւ. Յուրիան խան , Թիւ 12.